

BO GRANDIEN

Frisören Johnson

Ur *Japanen som försvann* (1953)

Det var en disig dag i försommaren. Havet var stilla, luften fuktig. Längs kustvägen som tämligen exakt följer strandens linje färdades en man på cykel. Han hette Johnson. Han var barhuvad. Han såg dammig ut. Plötsligt flög en ilsken fiskmå upp ur strandgräset, for emot honom under vilda skrån och kacklanden och sekunden därefter kom ännu en och därpå två till. Det blev ett öronbedövande oväsen ovanför Johnsons huvud. Alla fyra cirklade tätt över honom och gjorde störtdykningar mot hans hjässa, men lyckligtvis vågade ingen hugga. Johnson höll för troligt att det var skrännmåsar. Träcket stänkte.

Den oväntade uppståndelsen skedde över ett backkrön. Johnson kunde inte upptäcka några fler trafikanter på vägen. Långt borta for en bonde på traktor mellan sina åkrar, också han omgiven av vitfågel. Klockan var två. Trött efter uppförsbacken och överraskad av de skarpa hotelserna från luften vinglade Johnson en stund

PDF från Litteraturbankens sidor om Shared Reading:

<https://lb.se/bibliotekariesidor/shared-reading/>

Texten är hämtad ur *Japanen som försvann* (1953):

<https://lb.se/f/GrandienB/t/JapanenSomForsvann/sida/19/etext>

hårs och tvärs på vägbanan, innan han fick fart igen och susade bort utför en lång sluttning som begynte strax efter krönet. Han höll ena handen på styrstången och den andra, skyddande, på huvudet. Trots backen trampade han på allt vad han orkade, ty han var ganska förfärad. Måsarna upphörde att bråka när de såg honom avlägsna sig med en sådan hastighet, följde med ett stycke på väg under enstaka rop och övergav honom sedan.

Det blev lugnt igen och den sandiga vägen hördes åter knastra och susa under hjulen. Johnson saktade farten för att inte i onödan utsätta sig för risken att styra i diket. Han tog handen från huvudet. Hjärtat slutade bulta och föll in i sin vanliga gång. Hans mun var torr, han längtade efter något att dricka. Då och då spanade han utåt sjön, i händelse av att det skulle komma nya måsar, med nytt träck och nya skrån. Han fann det löjligt: att sitta och ängslas för måsar. Och vad var det för ordning? Han var ju ute för att studera landskapet, inte för att anfallas av det. Johnson var frisör, folkloristiskt intresserad, på semesterresa. På pakethållaren hade han en smärre kappsäck. Han var klädd i svarta byxor och svart kavaj, en ganska olämplig klädsel för landsvägsfart.

Efter en stund såg han en gårdsgård. Han bromsade och steg av för att bryta sig en spak ur den till försvar mot fåglarna. Här var en liten by: hus, lador, bodar, halmstackar och stora träd

med sakta prasslande lövverk. Inga människor syntes till, det var fullkomlig frid. Frisören fick sig en murken spak, med någon möda, och gick långsamt tillbaka till vägen. Förtjust studerade han byggnaderna omkring sig. Ju äldre husen var, desto bättre. På en vedbacke skröpade ett urblekt träföremål som särskilt väckte hans intresse. Det var en smörkärna, urgammal, oduglig och trasig. Han lyfte upp den försiktigt och studerade den noga från alla håll; och när han stod där och liksom höll den upp mot ljuset, medan bitarna ramlade om den, blev han utsatt för ett nytt anfall, lika oväntat som det förra.

En gris som hade stigit ut ur sin stia för att böka i leran, eller vad den eljest kunde ha för ärende ute på svingården, sprängde nämligen med ett brak sin inhägnad och tumlade ut i friheten. Den hämtade andan en sekund och rusade sedan rakt på frisören som slängde undan smörkärnan och i förskräckelsen även spaken och tog till flykten. Är jag då en ond människa, tänkte han oredigt och jagade fram mot cykeln som stod lutad mot ett fårhus. Tätt efter löpte grisen. Johnson vände sig om ett ögonblick och fick se det sladdriga trynet och de otäcka betarna; därefter ökade han takten. Nu slogs en dörr upp, kaffe skvimpades ut och kvinnor och åldringar skrek till varandra. Frisören flög upp på sitt ranka åkdon och började trampa som en förföljd tjuv. Grisen, ursinnig av upphetsningen, nafsade i bakringen men blev snart efter. Den

omhändertogs mitt på landsvägen av krokig gotländsk bonde som ropade hotelser efter den bortilande cyklisten.

Fågelsången var intensiv. Johnson lugnade sig snart igen och beredde sig åter att njuta av sin sommarresa. I fjorton dagar skulle han färdas genom ett gammalt kulturlandskap, med uråldriga byggnadsverk, hembygdsmuseer, fornminnen, får, kyrkor och bönder i skinnlavor. Vilka lyckliga dagar som väntade honom! Utan att räkna sig som fiende till samtiden och alla dess nyheter älskade han gamla skeva brudkronor, ålderdomliga redskap och medeltida stenhus och torn. Fjorton dagar; jag måste studera och studera, medan tid är, tänkte den törstige. Och han klippte ett tag med högra handen i luften för att erinra sig frisersalongen, där de dödsdömda sitter i en lång rad framför de stora speglarna, pratande strunt och vridande på huvudet, helt enligt frisörens order ... Han mötte flera turister i alla sorters fordon. Motorbuller hördes bakom honom, det blev starkare och starkare, mycket starkt, och så ven ett monstrum till motorcykel förbi och försvann bakom nästa vägkrön. Dammet rök i det bleka solskenet.

På en strandäng med bedrövligt nedtrampat gräs spelade en samling ynglingar fotboll. Under höga rop, visslingar och stön slungade de sig som besatta fram och tillbaka på planen, hela tiden sparkande. Då och då träffades bollen som snabbt for iväg, till synes utan någon bestämd

riktning, bara kors och tvärs, ständigt hindrad av någon sparkande fot. Tre gråtrutar på en halvt förfallen grind satt som åskådare; de flyttade oroligt fötterna under sig, som om de vore spända och nervösa för spelets utgång. Johnson hade flera kolleger som var fotbollsentusiaster, nästan fanatiska; själv var han mycket litet insatt i allt som rörde fotboll och hade aldrig följt kollegernas täta uppmaningar att gå på Råsunda om söndagarna (nej, hellre då Nordiska Museet). Han beslöt att begagna sig av detta utmärkta tillfälle att ta skadan igen, varför han stannade och tog plats på vägkanten, där maskrosor blommade, höljda av damm. En kopparorm dansade förskräckt ned i diket.

Johnson nickade vänligt men en smula respektfullt mot gråtrutarna och såg ett ögonblick framför sig Råsunda, fullsatt av hundratusentals gråtrutar som oroligt betraktade en match mellan Djurgården och exempelvis Grekland.

Han försökte finna systemet i de spelandes rörelser över ängen, och när han funnit detta, vilket var lätt gjort, fann han även mot sin förmodan att spelet var spännande. Men när han hunnit så långt, då avstannade spelet plötsligt, alla hejdade sig, slutade springa. De hade upptäckt mannen på vägkanten och i stället för att fortsätta började de kasta glåpord mot honom. Varför? Det vet ingen. Och de började gå upp mot landsvägen, hotande, först långsamt,

sedan allt snabbare. Frisören satt alldeles orörlig av förvåning; detta var dock för mycket. ”På honom!” ropade en av spolingarna, och så satte de igång att springa. Då gjorde frisören återigen det enda som syntes honom förnuftigt: han flydde. Han hade ingen som helst lust att förstöra sin ledighet med obehagliga bråk och diskussioner med busar. De sköt bollen med full kraft rakt mot honom, just som han hade fått fart på cykeln. Den träffade bakhjulet, så att velocipeden kom att stå tvärs över vägen. Frisören lyckades undvika att kantra, fick cykeln på nytt i rörelse, och trampade iväg medan ynglingarna grimaserade och skrattade. Han stannade inte förrän han anlände till Klintehamn, ett litet samhälle med en lång pir, där turisterna vandrar fram och åter i väntan på att båtar skall föra dem över till två närbelägna öar.

Trött och ännu törstigare än förut steg han av vid en hagtornshäck, bakom vilken bord, stolar och parasoller skymtade: tydligen en uteservering. Något ölkafé finns väl inte här, tänkte Johnson modlöst, medan han låste sin cykel. Han tog resväskan från pakethållaren, öppnade en låg grind och steg in på grusgångarna. Det fanns inte många bord därinne. Ett litet i skymundan var ledigt; dit styrde han kursen. Ingen av gästerna som alla tycktes känna varandra observerade den inträdande. Osedd slog han sig ner och väntade

på servitrisen. Han väntade både länge och väl, men ingen servitris kom. Trädgården doftade. Det började bli kyligt. Människor samtalade och slamrade med koppar. När en lång halvtimme förflutit gick han fram till det konverserande sällskapet och frågade hövligt om det var självservering eller möjligen redan stängt. Förvånade ansikten vändes mot honom och en herre i seglarkostym reste sig upp och svarade stramt:

– Självservering? Vad är ni för en batting? Vad gör ni här? Var snäll och gå ut härifrån! Seså, ut!

Johnson blev så häpen över denna oförskämdhet att han knappast kunde tala men fick ändå fram följande:

– Lugna er, jag är ingen landstrykare. Mitt namn är Johnson; jag är frisör.

– Det hjälper inte. Här har ni ingenting att göra. Iväg, säger jag. Där är grinden.

Johnson hade lika liten håg för bråk nu som på landsvägen för en timme sedan, varför han tog sin kappsäck och gick. Vid grinden märkte han för övrigt att han begått samma misstag som ett par herrar i en berättelse av Peter Freuchen. Dessa herrar hade en vacker sommardag stigit in utan vidare i Freuchens trädgård på en av Danmarks öar, i tro att det var en offentlig servering, och begärt – mera högljutt än Johnson – betjäning, mat och dryck. De blev också serverade, mycket artigt, och först när de skulle

gå upplyste Freuchen med någon ironi om misstaget, och de blev, som uttrycket lyder, flata. Men Johnson blev inte serverad. Han cyklade en stund planlöst omkring på Klintehamns gator tills han fann en matsal och fick sig en seg biff med lök, under en avskyvärd tavla som föreställde tre zigenerskor.

När han efter slutad måltid kom ut ur matsalen låg samhället insvept liksom i en tät rök, det var dimma som i stora moln vällde in från sjön. Husen och träden och gatlyktorna skymtade otydligt i tjockan. En bil gled fram ur dimman, växte, for sakta förbi och försvann. Alla röster var dämpade, men taltrastarna sjöng obekymrat och starkt. Vatten droppade prasslande från träden. Frisören bröt så tyst han kunde vita syrener ur en häck; med dessa tryckta mot ansiktet irrade han omkring i dimman, sökande ett rum för resande. I dimma möter man så egendomliga saker: kattor stora som bodar, män med fantastiskt långa näbbar, kors uppsatta längs vägarna. Johnson mötte allt detta. Han passerade en övergiven dansbana. Där satt två ynglingar och spelade, lågmält och sentimentalt, den ene på gitarr, den andre på handklaver. ”Vad spelar ni?” sporde frisören. ”Stars fell on Alabama” svarade ynglingarna utan intresse. Johnson irrade vidare, gick förbi en gammal brunn. Från ett grönt hus sköt man ärtor på honom; en ärta slog honom hårt på örat. Han tog syrenerna från ansiktet och började gå fortare.

Så småningom hittade han ett rum. Han drack kaffe, tvättade sig och gick tidigt till sängs. Lakanen var svala. Han låg länge och lyssnade på tystnaden, egendomlig och främmande för den som är van vid storstadens buller. Hans läsning utgjordes av ett nummer av "Fataburen", årsbok för Skansen och Nordiska Museet. Plötsligt, när han var fördjupad i en artikel om ett nytt förhistoriskt skidfynd, ryckte värdinnan upp dörren, bad om ursäkt och hoppades att frisören inte hunnit somna. Hon hade givit honom fel rum, d. v. s. det bästa av resanderummen, och det gick nu inte för sig, emedan en militärövning just hade börjat i trakten av Klintehamn, och rummet var redan i förväg reserverat åt en bataljonschef. Så om det gick för sig att flytta ned för trappan till ett annat rum som var ställt i ordning ... Hon beklagade livligt sin glömska. Den försynte Johnson dolde stormen i sitt bröst, steg upp utan ett ord, klädde sig, tog sina saker och gick ut ur huset.

Han övernattade i ett litet olåst skjul vid stranden strax utanför samhället. Sova kunde han dock inte. Dels var bädden – som bestod av tågrullar, tomsäckar och hopvikta presenningar – ytterligt obekvämt, dels blev han allt argare och bittrare. Vid sjutiden steg han upp i ett miserabelt humör. Vild och rödögd gick han fram och tillbaka i det genomvåta gräset utanför skjulet i väntan på att det skulle bli tid för konditorierna att öppna, så att han kunde fara

tillbaka till Klintehamn för att få kaffe i lugn och ro och för att få läsa litet i årsboken. Dimman lättade undan för undan och solen visade sin bleka skiva.

Då inträffade det väntade: ett nytt stick mot frisören. En man, klädd i ridbyxor och skinnjacka, med grått hår som stack fram under mössan, och med pipa i munnen, kom raskt klivande. Han tog pipan i handen när han närmat sig och sade: ”Det här är privat. Jag vill inte ha några luffare här.” Johnson tog sats. Han sprang rakt på den ohövlige som förbluffad vek undan. Frisören hade lyft handen, var redo att utdela ett hårt slag, men ångrade sig i sista stund, fortsatte i en vid cirkel, återvände, tog sitt åkdon från skjulets vägg och cyklade ut i vattnet.

Han landsteg i Chile.

